

тельности движения, количества движений, приседаний (полуприседаний) и в длине шага. Эффективность представленной программы заключается в том, что уроки проводятся в форме игры и соревнований, что повышает эмоциональность сеансов, уровень физических способностей и интерес к занятиям.

Список литературы

1. Бондаренко, А.Е. Коррекция деформаций сводов стопы средствами физической культуры у студентов специальных групп / А.Е. Бондаренко, К.К. Бондаренко, Т.А. Ворочай / Здоровье для всех: материалы VI международной научно-практической конференции. УО «Полесский государственный университет»; Шебеко К.К. (гл. редактор), (23-24 апреля 2015 г.) Полесский государственный университет, Пинск, 2015. – С. 22-25.
2. Бондаренко, А.Е. Содержание занятий ЛФК с младшими школьниками, страдающими детским церебральным параличом / А.Е. Бондаренко, С.В. Чернов, О.В. Ливанская / Проблемы физической культуры населения, проживающего в условиях неблагоприятных факторов окружающей среды: материалы XI международной научно-практической конференции, посвящённой 85-летию УО «ГГУ имени Ф. Скорины» (Гомель, 8 – 9 октября 2015 года). В трех частях, Часть 2 – Гомель, 2017 - С.14-17.
3. Бондаренко, А.Е. Адекватность применяемых средств физического воспитания функциональному состоянию детского организма / А.Е.

Бондаренко, К.К. Бондаренко, / Валеология: формирование, сохранение и укрепление здоровья: материалы докладов 2-й Республиканской научно-практической конференции - Минск, 1998. - С. 51-54.

4. Гросс, Н.А. Современные методики физической реабилитации детей с нарушением функций опорно-двигательного аппарата / Н.А. Гросс - М.: Медицина, 2005. - 235 с.

5. Четин, Д.А. Практические рекомендации по организации физической реабилитации детей школьного возраста при заболеваниях опорно-двигательного аппарата / Д.А. Четин, Н.М. Ядченко, А.Е. Бондаренко, О.А. Ковалева / Проблемы физической культуры населения, проживающего в условиях неблагоприятных факторов окружающей среды: материалы XII международной научно-практической конференции. Ч 1. – Гомель, 2017 - С.272-274.

6. Шилько, С.В. Метод определения *in vivo* вязкоупругих характеристик скелетных мышц / С.В. Шилько, Д.А. Черноус, К.К. Бондаренко // Российский журнал биомеханики, 2007, том 11, №1(35). – С.45-54.

7. Shil'ko, S.V. Generalized model of a skeletal muscle / S.V. Shil'ko, D.A. Chernous and K.K. Bondarenko // Mechanics of composite materials, vol. 51, #6, January, 789-800, (2016)

ФАХОВА КУЛЬТУРА МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА

Орел-Халік Ю.В.

*Запорізький державний медичний університет,
кафедра іноземних мов, кандидат педагогічних наук, доцент*

PROFESSIONAL CULTURE OF MEDICAL WORKER

Orel-Khalik Yu. V.

*Zaporizhzhya State Medical University, Foreign Languages Department,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor*

АНОТАЦІЯ

У статті розкривається поняття «культура», «фахова культура», «фахова культура медичного працівника». Визначаються актуальні проблеми професійної підготовки медпрацівників, які володіють не лише глибокими спеціальними знаннями, але й мають поряд з високою загальнокультурною підготовкою ще й сформовану фахову культуру.

ABSTRACT

The article reveals the concept of "culture", "professional culture" and "professional culture of a medical worker". The actual problems of vocational training of medical workers are determined. They should have not only deep special knowledge, but also have a professional culture along with high general cultural training.

Ключові слова: культура, фахова культура медпрацівника, структура, мораль, духовність, етика, спілкування.

Keywords: culture, professional culture of the medical staff, structure, morality, spirituality, ethics, communication.

Освіта є визначальною умовою забезпечення сталого розвитку суспільства, його фундаментом, рушійною силою для реалізації необхідних суспільних змін, вона поєднує окрему людину з культурою, робить її не тільки носієм вузько професійних

знань, а й джерелом фахової культури, що має відповідати викликам часу й потребам особистості, формує спеціаліста здатного реалізувати себе в умовах модернізації суспільства. Вища освіта відіг-

рас важливу роль у процесі становлення майбутнього фахівця, формування його духовності, моральності та культури.

Незважаючи на значні успіхи в освіті, все більше науковців вказують на необхідність проведення реформ в цій галузі.

Основні тенденції розвитку вищої освіти сьогодні вимагають від майбутніх фахівців розуміння загальноєвропейських цінностей та готовності у повсякденній професійній діяльності зміцнювати інтелектуальний, соціальний та науково-технічний потенціал нашої держави.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця визначає не лише необхідність володіння глибокими спеціальними знаннями, але й поряд з високою загальнокультурною підготовкою ще й потребу в формуванні фахової культури.

Проблема зміцнення та збереження здоров'я людини в умовах сьогодення набула загальнопланетарного масштабу й розглядається як така, що кардинально змінює подальший розвиток вищої медичної освіти. Здоров'я населення є не самоціллю, а одним з потужних чинників соціально-економічного прогресу, воно – найкращий показник загального розвитку країни. Стратегія професійної підготовки медичних працівників у системі ринкових відносин спрямована не лише теоретичну підготовку, а й на формування фахової культури медичного працівника. Науковці вважають, що зазначене питання завжди актуальне як для особистісного професійного росту окремого фахівця, так і для вдосконалення медичних послуг у суспільстві в цілому.

Вузька професійна спрямованість сучасної вищої медичної освіти призвела до того, що лікарі доволі часто ігнорують основи культури у своїй практиці, і, як результат, виникають протиріччя між професійною діяльністю і культурою.

З давніх часів філософи приділяли увагу професійній підготовці лікарів (Авіценна, Гіппократ, Молль, Персиваль, Цимсен). Аналіз сучасних наукових досліджень показав, що багато науковців присвятили свої праці проблемам підготовки майбутніх лікарів (В.Белоліпецький, І.Гурвіч, Е.Зеєр, В.Ігнатів, І.Кон, З.Кунцевич, Г.Лернер, В.Петровський, Д.Фельдштейн та інші). Виховання милосердя, людяності, поваги до людини під час навчання у вищій студентів-медиків репрезентовано у працях В.Андрєєва, О.Васильєва, Т. Дем'янчук, О. Дубогай, А.Остапенко, Р.Тарасова, А.Ткаченко.

Розкрити поняття «культура», «фахова культура», «фахова культура медичного працівника». Визначити місце та роль фахової культури у процесі професійної підготовки медичних працівників.

Оновлення соціально-економічного, науково-технічного, духовного життя держави зумовлює гуманістичну спрямованість загальної стратегії сучасної системи освіти, котра вимагає підготовки фахівців-професіоналів, які поєднують у собі глибокі фундаментальні теоретичні знання і ретельну практичну підготовку. Ідея гуманізації освіти передбачає розвиток особистості майбутнього спеціаліста як «людини культури» [4, с. 107-108].

Наше дослідження потребує детальнішого розгляду понять «культура», «фахова культура», «фахова культура медичного працівника».

Культура — одне з найскладніших філософських і соціологічних понять, яке охоплює величезний світ явищ.

Історія культури досить складна та суперечлива, але вона весь час розвивалася, ускладнювалася, ставала різноманітною. Існує безліч визначень поняття «культура», та майже кожна група визначень включає як основу діяльність людей, виділяючи при цьому не випадкові, а дійсно об'єктивно важливі та необхідно притаманні культурі риси.

У філософській енциклопедії відзначається, що культура — «сукупність досягнень суспільства в його матеріальному та духовному розвитку, котрі використовуються суспільством, складають культурні традиції і слугують подальшому прогресу людства» [6, с. 118].

у філософському словнику поняття «культура» тлумачиться «як сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, які виражають історично досягнутий рівень розвитку суспільства та людини і втілюються в результатах продуктивної діяльності» [7, с. 320].

Філософами та культурологами в ХХ столітті були узагальнені різні тлумачення поняття «культури». Так, М.С. Коган [2, с. 328] запропонував такі підходи до класифікації концепцій культури:

- *аксіологічний*, представники якого розглядають культуру як сукупність цінностей, створених людиною (Г.А. Францев, Н.З. Чавчавадзе);

- *технологічний*, коли культура визначається як специфічний спосіб діяльності людей (Е.С. Маркарян);

- *семіотичний*, котрий дозволяє розглядати культуру як сукупність знакових систем, за допомогою яких передається соціальна інформація від покоління до покоління (Ю.М. Лотман, Б.А. Успенський);

- *еврістичний*, представники якого визначають культуру як характеристику творчої діяльності людини, її здатності створювати щось нове (А.І. Арнольдов, Ю.Н. Вишневський, Л.М. Коган);

- *сумативний*, який вважає культуру сумою різноманітних процесів і результатів діяльності людини (Е.В. Соколов).

Видатний український педагог С. Гончаренко підкреслює: "Водночас під культурою розуміють рівень освіченості, вихованості людини, а також рівень володіння якоюсь галуззю знань або діяльністю" [1, с.182]

У цьому розумінні поняття культури наближається до поняття професійної культури, а саме культури діяльності фахівця, що знаходить відбиток у його професійній діяльності, засобах і прийомах вирішення професійних завдань.

Однак у сучасній науці домінує *діяльнісний* підхід до визначення культури. Суть його полягає в тому, що діяльність - це джерело виникнення та існування культури. Культура взаємопов'язана з діяльністю, у визначення загального поняття культури

входять його професійні складові. У нашому дослідженні ми виходили з того, що однією з найважливіших умов соціальної адаптації майбутніх фахівців є наявність не лише необхідних знань, умінь та навичок, а й розвиненість соціально значущих особистісних якостей, які продуктивно можна реалізувати у професійній діяльності.

Термін «фахова культура» почали широко застосовувати в кінці 20 століття, коли культуру почали розглядати як специфічну якість професійної діяльності фахівця.

Для більш детального розуміння сутності поняття «фахова культура» необхідно звернутися до аксіологічного, особистісного та діяльнісного підходів:

✓ аксіологічний аспект: - фахова культура розглядається як інтеграція матеріальних і професійно-етичних цінностей людини у процесі їх становлення, збереження та використання в діяльності;

✓ особистісний підхід: - фахова культура є основним фактором розвитку моральних якостей особистості, її творчої реалізації;

✓ діяльнісний підхід: - фахова культура виражається в наявності певних норм, правил, моделей поведінки, притаманних певній професії.

Т.І. Саломатова вважає, що «професійна культура — це система соціальних якостей, яка безпосередньо забезпечує рівень трудової, професійної діяльності та визначає її особистісний зміст, відношення до праці. Саме через професійну діяльність кожний спеціаліст досягає максимальних для себе результатів, прагнучи виявити свої здібності. Тим самим він опредмечує і своє відношення до праці. Його особистісна культура перетворюється в культуру праці» [5].

В.А. Правоторов вносить істотне доповнення про те, що професійна культура є «найважливішою духовною якістю особистості, яка проявляється в здатності знаходити задоволення в праці» [3, с.44]. Автор також відзначає, що професійна культура спеціаліста є системною якістю, вихідними елементами якої є знання, практичні уміння й навички, власні соціальні якості, котрі характеризують відношення особистості до світу соціальних цінностей.

Таким чином, В.А. Правоторов дійшов висновку, що професійна культура є відображенням діяльності спеціаліста. Вона характеризує, з одного боку, досягнутий рівень культури суспільства в цілому, з другого, — становлення спеціаліста як представника цієї культури, здатного забезпечити її подальше функціонування та розвиток [3, с.46].

Наведені визначення дають підставу вважати, що фахова культура існує в кожній професії. На формування фахової культури впливають як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники: глобалізація освіти, престижність професії, якість освітніх послуг, а також загальна культура майбутнього фахівця, сформованість професійної мотивації, здатність до саморозвитку і професійного росту.

Отже, в нашому дослідженні, ми розглядаємо фахову культуру як продукт сформованості загальної культури і як результат професійної діяльності спеціаліста.

Медицина – окрема галузь яка має свої традиції, звичаї, стереотипи. Фахова культура медика розкриває специфіку взаємовідносин між лікарем і пацієнтом.

Структура фахової культури медпрацівника багатогарна. Вона включає в себе не лише спеціальні знання та розвиненість професійно важливих якостей, а й моральний, духовний, етичний, комунікативний компоненти, які притаманні професії лікаря.

Медицина - одна із найбільш гуманних сфер людської діяльності. Людина вважається найвищою цінністю суспільства. Професійна діяльність лікаря передбачає сформованість таких якостей як людяність, скромність, чуйність, безкорисливість, правдивість, повага до людини. Лікування для медика завжди залишатиметься мистецтвом. І як мистецтво, вимагатиме від нього розвиненої уяви, інтуїції, гармонії розуму і серця. Ці якості допомагають обрати оптимальний шлях лікування, його стратегію й тактику. Слово лікаря є свідченням його милосердя, чуйності, загальної культури й освіченості.

Одним з провідних особистісних якостей майбутніх медиків є духовність як елемент взаємовідносин лікаря і пацієнта. Однак, необхідно зазначити, що у вищих медичних закладах освіти на формування духовної культури спрямовані лише декілька дисциплін гуманітарного циклу (культурологія, медична деонтологія, історія медицини та фармації, іноземна мова). Студенти отримують недостатньо інформації про специфіку майбутньої професії, а зокрема про важливість сформованості гуманних, духовних та етичних якостей для практичної діяльності. Формування фахової культури майбутніх медичних працівників достатньо складний процес. Професія майбутнього медичного працівника вимагає дотримання жорстких етичних вимог. Специфіка професійної діяльності медичного працівника вимагає від нього суворо дотримання етичних норм та правил, заборон та обмежень, що обумовлено особливістю професії, а саме постійним втручанням в духовне та біологічне життя інших людей. Відповідно навчання майбутнього медичного працівника вимагає не тільки оволодіння суто професійними навичками, а також виховання та формування культури особистості. У професійній культурі медичного працівника такі елементи загальної культури як володіння нормами етики, моралі, вміння спілкуватися відіграють найважливішу роль.

Формування гуманістичного компоненту фахової культури студента-медика у вищому навчальному закладі складний процес, який має проходити через усі дисципліни і мета якого - виховання майбутнього фахівця. Саме вищий заклад та власний приклад професорсько-викладацького складу повинні лежати в основі процесу формування фахової культури.

Фахова культура медпрацівника - складний соціальний, психолого-педагогічний феномен, який слід розглядати як інтегровану єдність певних структурних компонентів особистості, що гармонійно поєднуються між собою: спеціальні знання, розвиненість професійно важливих якостей, моральний, духовний, етичний, комунікативний компоненти, які притаманні професії медичного працівника.

Список літератури

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. - Київ «Либідь», 1997. - 375 с.

2. Каган М.С. Філософія культури / М.С. Каган. - СПб: ТОО ТК «Петрополис», 1996. - 414 с.

3. Правоторов В.А., Меркулов А.А. К вопросу об измерении профессиональной культуры моло-

дого специалиста / В.А. Правоторов, А.А. Меркулов. - Вестник Харьковского ун-та. - 1985. - № 1.- С. 44-49.

4. Психолого-педагогический словарь для учителей и руководителей общеобразовательных учреждений : словарь / сост. В.А.Мижериков, Ред. П.И. Пидкасистый. - Ростов-на-Дону : "Феникс", 1998. - 544 с.

5. Саломатова Т.И. Культура ученого: Автореф. дис. ...канд. философ, наук: 09.00.01 / Т. И. Саломатова. - Томск, 1983. - 21 с.

6. Философская энциклопедия / Гл. ред. Ф.В. Константинов. - М.: Изд-во Сов. энциклопедия, 1964. - В 5-ти тт. - Т. 3. - 584 с.

7. Філософський словник / За ред. чл.-кор. АН СРСР В.І. Шинкарука.- 2-е вид. (перероблене і доповнене).- К.: Головна редакція укр. рад. енциклопеди. 1986.- 798 с.